

Naročnina mesečno
25 Din, za inozem-
stvo 40 Din — ne-
deljska izdaja co-
loletno 96 Din, za
inozemstvo 120 Din

Uredništvo je v
Kopitarjevi ul. 6/III

Telefoni uredništva: dnevna služba 2050 — nočna 2996, 2994 in 2050

SCLOVENE

Ček. račun: Ljub-
ljana št. 10.650 in
10.349 za inzerate;
Sarajevo št. 7363.
Zagreb št. 39.011,
Praga-Dunaj 24.797

Uprava: Kopitar-
jeva 6, telefon 2992

Izhaja vsak dan zjutraj, razen ponedeljka in dneva po prazniku

„Ko bi kdo to vedel!“

Stojimo v tednu zelo važnih spominov. Dne 23. julija 1914 ob 6 zvečer je tedanja avstro-ogrsko vlada po svojem poslaniku v Beogradu izročila Srbiji ultimatum in pozvala srbsko vlado, da nanj odgovori v 48 urah. Odgovor Srbije se monarhiji ni zdel zadovoljiv in 25. julija je Avstro-Ogrska mobilizirala polovico svoje vojne sile, osem armadnih zborov in tri dni nato, 28. julija napovedala Srbiji vojno, prepričana, da bo z malo slovansko državo opravila v nekaj tednih. Toda politično ozračje v Evropi je bilo tako napolnjeno z bojno elektriko, da so prvi strelji proti Beogradu bili le signal za splošno, svetovno vojno. Z bliskovito naglico je ena vojna napoved sledila drugi in predno se je svet prav zavedel, že je bil zapleten v najstrašnejšo krvavo morijo, v kateri je izkrmel cvet narodov, so bile opustošene bogate in plodovite pokrajine, uničenih na milijone družin in sreča nešteti ubogih človeških src. Vojna je razvezala sovraštvo med narodi, kakor smo mislili, da ga človek ni zmogel, civilizacija je odpadla raz njega kakor slaba politura in ostala je le še rafinirana žival, noseč smrt in razdejanje. Vse pompozne teorije Georga Sorela in drugih vojnih filozofov o »preroditveni vojni jekleni kopeli« so se izkazale kot usodna zaboda in laž. Vojna je nad Evropo in nad ves svet prinesla neizmerno gorje in veliko nesrečo, katere na kadečih bojnih razvalinah še ni bilo konca. Ostale so globoke moralne in socialne rane, ki jih le polagoma zdravi čas in lahko rečemo, da ima mnogo sedanjih težav in nepravil, s katerimi se bori človeštvo, svoje prave korenine v pretekli svetovni vojni.

Zato napravi na nas tem poraznejši utis, ko dobivamo polagoma vpogled v diplomatične arhive tiste dobe in vidimo, s kako tragično, naravnost zločinsko lahkomišljenostjo se je pripravljal krvavi ples ali se od najmerodajnejših strani vsaj ničesar ni storilo, da bi se preprečil. V tem oziru bo ostal eden najbolj važnih prič nemški kancler knez Bülow, ki je s svojega mesta sicer odstopil že pet let pred izbruhom vojne, a je vse usodne dogodke leta 1914 kot zelo upoštevan diplomat od blizu doživljal in nam jih v III. zvezku svojih »Spominov« tudi popisal. (Bernhard Fürst von Bülow, Denkwürdigkeiten, IV Bände, Ulstein, Berlin 1931.) Bülowu, ki je desetletje spretno vodil krmilo Nemčije, tudi v rajhu nihče ne bo mogel očitati, da ni iskren nemški patriot in z vso dušo udan nemški stvar. In baš iz njegovih spisov povsem jasno sledi, da so diplomatični in vojaški krogi centralnih velesil hoteli vojno! Pošteno priznava, da je bil odgovor Srbije na avstrijski ultimatum skrajno popustljiv in da je v vseh bistvenih točkah ugodil avstro-ogrskim zahtevam. Ko je cesar Viljem bral srbski odgovor na avstrijsko noto, je vzkliznil: »Ne vem, kaj Avstriji še več hočejo! Nevarnosti in povoda za vojno ni!« (Str. 164.) Anglija je predlagala mednarodno konferenco, ki naj bi razčistila nevarno položaj, drugi zopet so hoteli spraviti spor pred mednarodno haško razsodišče. Toda boginja Fortuna ima po pojmovanju starih le na sprednji strani glave kodre. Kdor jo hoče ujeti, jo mora takoj zagrabit za sprednji šop las, ker zadaj je popolnoma gola. To priložilo in ta trenutek sta zamudili centralni velesili, ker sta ga hoteli zamuditi. Teden pozneje, ko so se množile vojne napovedi, zlasti ko je Anglija poselja v vojno in je na vseh obzorjih zaplamljela krvava vihra, bi radi nazaj, a je bilo prepozno. Naravnost pretresljiva je slika, ki nam jo Bülow prikazuje o svojem razgovoru z državnim kanclerjem Bethmann-Hollwegom tiste usodne dni. Kancler je sedel pred njim ves zmeden in skrušen. Na vprašanje, kako je do vsega tega prišlo, je brezupno dvignil roke nad glavo in vzkliznil: »Ko bi kdo to vedel!« (Str. 148.) In državni tajnik nemškega zunanjega ministrstva von Jagow se je spričo vedno novih vojnih napovedi izrazil proti svojemu prijatelju: »Jaz nimam srca v hlačah, imam ga prav v zadnjih konicah čevljev.« (Str. 159.) Kakor da bi zrl Meduzin obraz, pravi Bülow, s takimi očmi so tiste usodne dni hodili okrog voditelji, ki so lahko mislelo začeli vojno in narod poglani v brezupno bojno klanje. Cesarja Viljema je angleška vojna napoved presenetila v postelji in je kanclerja spjel kar v spodnjih hlačah itd.

Bülow seveda skuša z naštevanjem takšnih scen odvrti od Nemčije očitke vojne namere in zatrjuje, da nemška diplomacija ni bila zlohotna ampak le neskončno neumna in nesprijetna, ker ni znala pravilno preценiti političnega položaja v Evropi, zlasti ne v Angliji. Razven tega »se je dala zavesti na političen tir in v usodno odvisnost od politike lahkomišelnega in celo za avstrijske pojme nevarnega nesposobnega grofa Leopolda Berchtolda« (stran 141), priznava pa na drugih mestih zopet čisto odkrito, da bi se Avstrija nikdar ne upala tako daleč, ko ne bi dobila od Nemčije spodbude, naj le »ostro postopa«, ker sme v vsakem primeru računati na zvestobo in zavezništvo rajha (str. 155). Prav nič prepričevalna se ne zdi trditev, da sta Avstrija in Nemčija upali, da bo vojni metez moglo »lokalizirati« na Avstrijo in Srbijo, ko Bülow sam med vrsticami pove, da so se vojaški krogi zavzemali za »profilaktično vojno«, ki naj bi prehitela še ne dovolj pripravljeno Rusijo in Francijo.

Toda kakor je vprašanje vojne krivde zgodovinsko in politično gotovo zelo važno, bi pred vsem hoteli poudariti dejstvo, da se je v odločilnem trenutku zgodovine brez pomislekov in oklevanja prepustila zadnja in izključna beseda meču, upajoč brez ozira na pravo in pravico ugodno rešitev za močnejšega. Prav radi verjamemo bivšemu nemškemu kanclerju, da sta nemška in avstrijska diplomacija bili nesposobni in da sta tavalj okrog »kakor da v gozdu iščeta gobe«, toda istočasno sta bili tudi nemoralni, ker sta z agresivno vojno zastopili svojemu imperializmu. Desetletna neprestana vojna propaganda in oboroževanje je v nemškemu narodu vstvarila psihozo, da se bodo le z mečem, to je z uničenjem šibkejših sosedov mogli doseči imperialistični cilji velike Ger-

Nemirna Avstrija

Poskus hitlerjevskega prevrata

Hitlerjevci napadli radio postajo, a so bili odbiti - Dollfuss je z nekaj ministri ujet v predsedstveni palači, ostala vlada pa zaseda v voj. ministrstvu

Dunaj, 25. julija b. Danes točno ob 13.50, ko je napovedovalec dunajske radijske postaje dal čas in napovedal, da bo po 10 sekundah zvon udaril konec 50. minute, se je nenadoma zaslilo tole kratko sporočilo: »Vlada dr. Dollfussa je odstopila, predsedstvo vlade je prevzel dr. Rintelen. Nadaljujemo s prenosom.« Naravno je, da je ta vest zbudila na Dunaju in v celi Avstriji silno senzacijo in vznemirjenje. Po tem sporočilu dunajska radio-postaja ni pošiljala v svet več nobenih političnih vesti, ampak je postaja oddajala svoj program normalno naprej.

Bitka za radio postajo

Danes predpoldne se je v dunajski Stiefkaserne zbralo okoli 300 narodnih socialistov, ki so se tam preoblekli v vojaške uniforme in se oborožili. Nato so se v zaprtih avtomobilih odpravili v središče mesta, kjer so v Johannesgasse zasedli avstrijsko radio-postajo. Stražarje, ki so jim branili vstop v zgradbo, so ranili in jih tako napravili neškodljive. Nato so vdrl v poslopje in prisilili speakerja, da je takoj javil, da je vlada dr. Dollfussa podala demisijo in da je dr. Rintelen prevzel posle nove vlade. Dunajsko radio-postajo pa je zasedel samo en del v vojaštvu preobledenih narodnih socialistov, drugi del pa je odšel na Ballhausplatz, ki ga je zasedel, vdrl v palačo in aretiriral 4 člane Dollfusove vlade z dr. Dollfussom na čelu. Poleg Dollfussa so bili v vladni palači še major Fey, pravosodni minister dr. Waldeneck in vladni svetnik in načelnik javne varnosti Derwinski.

Tako je ob 2 popoldne nastala na Dunaju silna panika. Po ulicah so začeli drveti policijski in vojaški avtomobili. Iz prvega okraja, v katerem se nahajala radio-postaja, pa se je začelo močno streljanje. Narodni socialisti so se namreč zabarikadirali v poslopje radio-postaje in policija in vojaštvo sta morala izvesti juriš na poslopje. Narodni socialisti pa so skozi okna metali na ulice ročne granate in je tako akcija policije bila zelo otežkočena. Tako se je razvila okoli poslopja radio-postaje prava bitka, ki ob 3.15 ko to oddajamo, še traja.

Dollfuss in Fey ujeta

Medtem pa je drugi del preobledenih narodnih socialistov vdrl v vladno palačo in aretiriral, kakor že omenjeno. Dollfuss, Fey in pravosodnega ministra dr. Waldeneck. Drugi člani vlade so se namreč medtem že nahajali v poslopju vojnega ministra, kjer so skupno z generali avstrijske armade razpravljali o tem, kako osvoboditi avstrijsko radio-postajo in zatreti narodno-socialistični upor.

Okoli 4. ure pa je policija dobila obvestilo, da se naj takoj podajo agenti dunajske policije v Siebenbrunnengasse, ker se tam baje pripravljala nova narodno-socialistična teroristična akcija. Na lice mesta so takoj odšli štirje kriminalni uradniki dunajske policije, ki pa so pred naznačenim poslopijem opazili osem velikih vojaških avtomobilov polnih Heimwehra, policijskih častnikov in častnikov avstrijske armade. Ti dobrodušni policijski uradniki so mislili, da imajo pred seboj predstavnike avstrijske eksekutive in so pustili avtomobile, da so nadaljevali svojo pot proti središču mesta. Šele nato se jim je vzbudil majhen dvom in so zato vstopili v hišo in pogledali, zakaj se je ravno iz te hiše naložilo toliko članov Heimwehra in policijskih ter armadnih častnikov. Ko so vstopili v veliko dvorano poslopja, so tam našli civilne obleke vseh tistih, ki so se pravkar odpeljali proti središču mesta.

Avtomobili so medtem zdrveli na Ballhausplatz in narodni socialisti so v svojih preoblekah nemoteno zasedli in ojačili posadko, ki je že bila v vladni palači.

Zagrebska vremenska napoved: Nestalno vreme bo trajalo še naprej s prevladujočo oblačnostjo.

manije. To slepo zaupanje na golo fizično silo je pokopalo centralni velesili.

Ob 20letnici izbruha svetovne vojne bo zlasti evropsko časopisje gotovo vzbujalo najraznovrstnejše vojne spomine, pa bi bilo prav, če bi v njih videlo tudi potreben opomin za sedanjost in bodočnost. Kajti zdi se, da še bolj kot pred letom 1914 danes v politiki odločujeta izključno materializem in egoizem, ki se cinično posmehujeta pravu in pravici. Pravo in pravica sta bolj kot kdaj danes moč in sila. Zato tudi nihče več ne govori o razorožitvi — razorožitvena konferenca je klaverno propadla — ampak vsak le še o varnosti, o oboroženosti. Zato je mednarodni položaj jako nesiguren, ker čeprav bi nihče ne želel vojne, zadostuje ob takšnem ozračju dostikrat neznan dogodek, da se odtrga plaz. Zalibog pa nimamo niti tega zagotovila, da res nihče vojne neče. Če prebiramo Hitlerjevo programatično knjigo »Mein Kampf«, ponovno naletimo na mesta, da gleda sedanjí voditelj Nemčije bolj-

Panika po Dunaju

Zdaj pa je na Dunaju nastala še večja panika in zmešnjava. Začele so krožiti fantastične vesti o tem, da se je vstaja narodnih socialistov razširila z na celo Avstrijo. Govorilo se je, da vlada in policija na Dunaju nimata več položaja v svojih rokah, ker nikdo več ne ve, kdo je vladni in kdo hitlerjevski Heimwehrovec, policaj, ali pa častnik avstrijske armade.

Bitka okoli radio-postaje se je medtem razvila že tako, da je policija prišla v premoč in postavila ultimatum narodnim socialistom, da morajo zgradbo zapustiti do 4. ure. Bitka je medtem zahtevala že 40 smrtnih žrtev. Policija je medtem prav tako obkolila tudi že vladno palačo in tudi tam narodnim socialistom stavila ultimatum, da morajo takoj izprazniti poslopje, če ne bo policija napadla poslopje in osvobodila ujete člane vlade. Baje je policija stavila ultimatum, da morajo zapustiti vladno poslopje že ob 4 popoldne.

Nemški viri poročajo

Dollfuss odstopil s svojo vlado Novi kancler je postal Rintelen

Berlin, 25. jul. p. Iz nemškega vira se razširja vest, da je bil izvršen atentat na dunajsko radio-postajo, katere antena se nahaja na Bisenbergu. Atentat je postajo popolnoma uničil in se je izvršila oddaja iz stare postaje na Rasenhügel.

Monakovo, 25. jul. (Nemški vir) p. Poleg treh ministrov so narodni socialisti ujeli v uradu zveznega kanclerja tudi več voditeljev Heimwehra. Dr. Dollfuss je odstopil. Avstrijski poslanik in Rimu dr. Rintelen, ki je bil po radiu imenovan za predsednika vlade, je že prispel (najbrž z letalom) na Dunaj. Podal se je takoj v vojno ministrstvo ter so se že začela pogajanja za sestavo nove vlade.

Govori se, da dr. Dollfuss ni podal demisije samo zase, ampak za vso vlado.

Dollfuss težko ranjen

Vojaštvo bo začelo obstreljevati hitlerjevce v zvezni palači

Druga skupina narodnih socialistov je obkrožila palačo zveznega kanclerja, v kateri je ujeta tri ministre, Dollfuss, Fey in Karwinsky. Narodni socialisti so zagrozili, da ustrelje vsakogar, ki bi se približal palači. Medtem je policija, okrepljena s Heimwehrom, cernirala palačo ter pripekljala okropne avtomobile. Kakor je izjavil vodja dunajskega Heimwehra, se bo po kratkem ultimatu začelo takoj obstreljevanje. Na balkonu palače se je večkrat pojavil minister Fey v spremstvu nekega moža v uniformi cesarskih lovcev ter dajal povelja policiji. Zaklical je čez ulico, da je zvezni kancler ranjen, da je demisioniral in da potrebuje duhovnika. Nato je govoril čez ulico narodnim socialistom državni tajnik Stürmer, ki jim je obljubil prost odhod v Nemčijo, če se udajo.

Ob 17 je prišlo na lice mesta vojaštvo.

Vlada pravi, da ni odstopila

Dunaj, 25. julija. p. Justični minister dr. Berger Waldeneck in direktorja za javno varnost sta izdala danes proglas, v katerem ugotavljata, da so bili napadalec na Rawag premagani in da Rawag dela normalno od 17.30 dalje. Vesti o odstopu vlade niso resnične. Opozarja, da še velja preki so in da bo vsak upornik proti legalni vladi po njem sojen.

Dunaj, 25. jul. Uradno poročilo, p. Poleg komunikacije o zasedbi Ravaga je postaja zaščitena po policiji, objavila, da se je okoli 1. podala k palači zveznega kanclerja četa 100 do 150 mož na tovornih avtomobilih. Imeli so deloma oficirske, deloma policijske in deloma navadne vojaške uniforme. Zapril so zveznega kanclerja dr. Dollfussa, ki je bil ob tej priložnosti težko ranjen. Nadalje sta bila ujeta Fey in Karwinsky. Ob 15 se je vršila seja

Toda ob pol 6 popoldne se narodni socialisti še zmeraj nahajajo v kanclerski palači in vsi štirje ministri so njihovi ujetniki. Medtem so se razširile vesti, da je dr. Dollfuss ranjen. Ostali člani vlade neprestano konferirajo v vojnem ministrstvu.

Ob 6 popoldne je policija začela z napadom na narodne socialiste, ki se nahajajo v vladni palači. Policija baje sploh ni stavila ultimatum, ker se je major Fey dvakrat pojavil na balkonu vladne palače in zaprosil policijo, da naj ne podvzema akcije proti narodnim socialistom, dokler on ne bo dal povelja za napad.

40 smrtnih žrtev

Akcija proti radio-postaji se je končala ob 3.40 popoldne in so se narodni socialisti predali. V bojih za radio-postajo je 40 mrtvih, največ narodnih socialistov. Ranjeni narodni socialisti so bili prepeljani v bolnišnico, ostale pa je policija prepeljala v državne ječe.

ministrskega sveta, katere se je udeležil tudi dunajski župan s poveljnikom dunajske policije. Sklenjeno je bilo, da se z uporniki ne vrše nobena pogajanja. Zvezni predsednik Miklas je poveril začasno vodstvo predsedniških poslov ministru dr. Suschniggu. Vlada pozivlja vse prebivalstvo, da se pokori eksekutivi. Promet je povsod normalen.

Angleška poročila

Politična napetost v Avstriji je narasla do viška, ki ga je dosegla ob 1. uri, ko je izbruhnil že dolgo časa pripravljani upor proti Dollfusovi vladi. Prve vesti so prišle v javnost po radiu, ki so ga zavzeli hitlerjevi in se ga poslužili, da so raztresli med ljudstvo vesti o odstopu vlade. V popoldanskih urah je bil položaj popolnoma nejasen, ker ni bilo mogoče razlikovati, kdo prav za prav vodi upor. Nekateri so trdili, da ga vodi komunisti, drugi, da je na čelu nezadovoljnih avstrijska armada, tretji zopet, da so se uprli narodni socialisti. Splošen vtis pa je bil že ob 5. popoldne, da je dr. Dollfussova doba vladanja končana in da bo na vsak način prevzel zvezno kanclerstvo avstrijski poslanik in Rimu dr. Rintelen. Policija v bojni opremi z bojnimi čeladami in oborožena z ročnimi granatami je takoj zasedla zopet radio-oddajno postajo, medtem ko je vlada izdala pomirljiva poročila. Dolgo časa ni bilo mogoče dobiti točnih poročil, kaj je z zveznim kanclerjem. Nasprotujoča si poročila so krožila po mestu, češ, da so Dollfuss, Fey in Karwinsky aretirani, medtem ko se ostali člani vlade nahajajo v vojnem ministrstvu ter se posvetujejo o sestavi nove vlade. Po triurnem boju okrog radio postaje so se morali hitlerjevci udati, in sicer šele, ko je policija začela obstreljevati poslopja s strojnimi. Dozdej se ne ve, koliko je mrtvih žrtev. Dr. Rintelen je prišel v prvih popoldanskih urah z letalom iz Rima ter takoj šel v vojno ministrstvo, kjer se je začel pogajati z začasnim kanclerjem Suschnigom in predstavniki armade za sestavo nove vlade. Med javnost je prišla vest, da je sestava vlade poverjena dr. Rintelenu, a do 8. ure zvečer o tem še ni bilo izdano nobeno uradno poročilo, ki bi potrdilo odstop Dollfusove vlade in imenovanje novega kanclerja.

Tudi po deželi revolucija? Kaj je z državnim kanclerjem?

London, 25. julija. AA. Reuter doznava, da so vse telefonske zveze med Avstrijo in inozemstvom prekinjene. Po nekem poročilu iz Pariza so Dollfuss ubili.

Najnovejša vesti z Dunaja kažejo, da vojaštvo še zmeraj oblega nacionalne socialiste v kanclerski palači. Nacionalni socialisti so sporočili oblegačim četam, da bodo pri prvi krogli, ki jo sprožijo proti njim, ubili kanclerja. Majorja Feyja so videli na oknu kanclerske palače, kako je mahal z belim robem in prosil vojaštvo in policijo, naj ne strelja. Potem so videli, da so ga potegnili od okna.

V dunajskih predmestjih in v raznih krajih na deželi se zbirajo velike množice in demonstrirajo zoper vlado. Voditelji štajerskih heimwehrovcev so odredili mobilizacijo svojih čet.

V hirtenberski municijski tovarni na Nižjem Avstrijskem so zadnje dni najeli več ko 100 novih delavcev, ki delajo noč in dan.

★

London, 25. julija. AA. Iz Benetk poročajo: Knez Starhemberg je danes popoldne odletel na Dunaj.

Dr. Dollfuss - umrl

Havas iz Pariza poroča iz Prage: Agencija ČTK poroča, da je po sporočilu avstrijskega poslanstva v Pragi Dollfuss podlegel svojim ranam. Pariški Havas poroča z Dunaja, da se je del upornikov v kancellerski palači ob 20.30 udal. Pričakovati je skorajšnje predaje se ostalih. Ministri, razen onih, ki so v kancellerski palači zaprli, so se sestali na ministrsko sejo.

Kakor v Nemčiji

Ostudna umora v Celovcu in Inomostu

Dunaj, 25. julija. Včeraj je član Heimwehra Rinner v Weinsdorfu pri Celovcu dobil poziv, da se mora takoj javiti svojemu poveljstvu v Celovcu. Rinner je takoj odšel v Celovec. Toda kmalu nato so ga našli mrtvega, komaj 20 korakov od hiše. Ugotovili so, da so ga ubili s tremi revolverskimi strelci.

Preden je Rinner stopil v Heimwehr in

Vesti iz obmejnih krajev

Radgona opazuje razvoj upora

Radgona, 25. julija (telef. poročilo). Danes opoldne so se kot blisk raznesle po vsej Radgoni vesti, da so hitlerjevci v Avstriji izvedli državni udar. Odkod je prišla vest, nikdo prav ne ve. Avstrijska radiopostaja na Dunaju je sama k temu pripomogla, ker je naenkrat oddala vest, da je »zvezna vlada odstopila«. Naravno je, da se je vse radgonsko prebivalstvo zgrnilo proti meji, da od bliže opazuje dogodek. Oblasti so most v avstrijski del Radgone (Radkersburg) zasedle in je prehod na avstrijska tla nemogoč. Čez most in od drugih razglednih točk na meji, smo mogli opazovati, da so hitlerjanci zasedli vsa javna poslopja. Pred avstrijskimi uradnimi poslopij stoji četa s hitlerjevskimi znaki. Točno je bilo mogoče razločiti hitlerjevske kljukaste križce na trakovih rokavov pri četi, ki je stražila občinski urad in šolsko poslopje. Z daljnogledi pa se je nudila še bolj čudna slika. Čete, ki stojijo okrog vladnih javnih poslopij nosijo heimwehrovske uniforme in heimwehrovske čepice, a okrog rokavov imajo rdeče trakove s kljukastimi križci na belem polju. Zdi se torej, da so se ali hitlerjevci preoblikovali v heimwehrovske uniforme in v njih napadli javna poslopja ter jih zasedli, ali pa da so kratkoma heimwehrovske odredi, ki so na štajerskem usmerjeni čisto hitlerjansko, natakli znake s kljukastimi križci ter izvedli uporniško zasedbo javnih poslopij in državne meje. V Radkersburgu vlada vsaj na videz popoln red in mir in pravijo ljudje, ki živijo tik ob meji, da se je uporniška akcija izvedla brez vsakega odpora. Avstrijske državne policije, redne vojske ali uniform »domovinske fronte«

pripadali neki drugi organizaciji druge politične smeri. Vse kaže, da je treba v tej okoliščini iskati vzrokov, ki so privedli do njegove smrti.

Dunaj, 25. julija. AA. Iz Inomosta poročajo: Ko je hotel danes kmalu po kosilu upravnik inomostske policije Hickel v prostore prosekture deželne bolnišnice, sta ga napadla dva nacionalna socialisti in sprožila vanj več revolverskih strelcev. Večkrat zadet se je Hickel mrtev zgrudil na tla. Morila sta aretirana.

Monakovo, 25. julija. (Nemški vir.) p. V Linzu je bil izvršen na vodjo gornjeavstrijskega Heimwehra revolverski atentat. Vodja, znan legiti mist, grof Torel, je mrtev. Atentatorjev se niso dobili.

ni nikjer opaziti. Dva potnika, ki sta bila spuščena čez mejo in sta prihajala iz Spodnje Purkile (Unterpurkel), pripovedujeta, da nista opazila nič izrednega, samo to se jima je »čudno zdelo«, da so opoldne naenkrat ljudje v uniformah prišli in zasedli vas in da jih je ljudstvo pozdravljalo. Ob 3 popoldne so se pojavili tudi onstran mosta hitlerjevci z kljukastimi križci na traku okrog rokava.

Gradec, 25. julija. AA. Po naših avtentičnih in potrjenih vesteh so danes Hitlerjevci na štajerskem v zvezi z današnjimi dogodki na Dunaju v Weizu zavzeli tamošnjo pošto, v Steinsu orožniško postajo, v Murrecku in v Radgoni na sami jugoslovansko-avstrijski meji pa sreska načelstva in pošte. V vse te kraje so odšli močni vojaški oddelki, da vzpostavijo red. V Gradcu je vladal ob 18 popoldne relativen mir.

Maribor, 25. julija. (Telef. poročilo.) V Mariboru v večernih urah se ni bilo ničesar točno znano o dogodkih v Avstriji. Osební vlak iz Avstrije je prišel s samo polurno zamudo in je pripeljal nenavadno veliko število potnikov, ki so po večini govorili nemški. Potniki pripovedujejo, da so oznanili, oziroma slišali govoriti v vozovih med vožnjo, da se dogajajo na nekaterih krajih večji neredi. Pripovedujejo, da je na Dunaju množica vdrila v palačo zveznega kancelerja, kjer se nahajajo dr. Dollfuss s nekaterimi ministri. Nadalje govorijo, da so hitlerjevci preoblikovali v uniforme heimwehra hoteli zasedati vladna poslopja v Gradcu, a da niso uspeli. Tudi o krajih ob zelezniški progi iz Grada proti Jugoslaviji pripovedujejo, da so se ponekod hitlerjevci polastili javnih poslopij.

Kako so v Ljubljani zvedeli za punt

Ljubljana, 25. julija.

Danes opoldne smo tudi Ljubljančani imeli svojo senzacijo iz tujega sveta. Ob eni smo sedeli pri kosilu in poslušali radio. Ker smo ljubljanske reklame temeljito sliši, smo zavrteli gumb malo okoli in ostali pri Dunaju, ki je oddajal ravno časovni znak. Bila je 1 ura in 1 minuta. Ko je napovedovalec napovedal, da je bila ura toliko in toliko, je namesto vremenskega poročila bilo slišati naenkrat presenečljivo novico: »Zvezna vlada je odstopila. Vlado je prevzel dr. Rintelen. Predno pridejo vesti, oddajamo plošče. Začele so se plošče, toda čez nekaj časa je Dunaj prenehal oddajati. Prešli smo hitro na Gradec, toda tudi Gradec, ki oddaja isti program kot Dunaj, je predvajal plošče, toda ne v programu se nahajajoče, ampak neko avstrijsko kmečko godbo. Plošča se je vrstila za ploščo, poročil pa se od nikoder.

Od dveh bi moral biti program končan, toda plošče so se vrtele naprej, napovedanih poročil pa še vedno ne. Nato je graški na-

povedovalec povedal, da je prekopljena graška postaja na dunajsko in je nekaj časa oddajal Dunaj. Ob pol štirih pa smo le dočakali uradno objavo: »Amtliche Nachrichten«, ki se je glasilo:

Danes dopoldne se je zbralo v Turnhalle v Rosengasse okoli 300 ljudi, ki so nosili policijske in vojaške uniforme. Tam so se preskrbeli z orožjem in municijo. Toda en oddelek je bil pri tem presenečen po policiji in aretirani. Drugi del pa je zasedel tovrstne avtomobile in se odpeljal v Johannesgasse, kjer se nahajajo študijski dunajske oddajne postaje Rawag. Napadli so postajo ter razširili po dunajskem radiju v svet vest: Vlada dr. Dollfussa je odstopila. Med tem pa je že prišla policija in razvil se je boj, oziroma izvajala policija čistilno akcijo. Dunajska postaja je zopet prešla v roke policije. Drugače je v vsej Avstriji mir.

Toda po tem obvestilu dunajska postaja ni več oddajala in so oddajale le postaje Gradec, Celovec, Linz in Inomost.

Bolgarija in Sovjetska Rusija

Brzjavni pozdravi Batalova in Litvinova

Sofija, 25. julija. AA. Bolgarski zunanji minister Batalov in sovjetski komisar za zunanje zadeve Litvinov sta izmenjala ti dve brzjavki:

Kraljevska vlada je na podlagi pogajanj, ki sta jih vodila nedavno tega zastopnika sovjetske Rusije in Bolgarske v Carigradu, gg. Žurik in Antonov, sklenila, da v skladu s stoletnim prijateljstvom med Bolgarsko in Rusijo vzpostavijo redne diplomatske stike med Bolgarsko in sovjetsko Rusijo z imenovanjem rednih pooblaščenih ministrov. Čvrsto sem prepričan, da bodo tako vzpostavljeni stiki okrepili prijateljska čustva med obema narodoma in razvili gospodarske odnose med obema državama. — Batalov.

† Župnik Martin Jurhar

Včeraj popoldne ob 4 je po dolgem trpljenju umrl v ljubljanski bolnišnici g. Martin Jurhar, župnik iz Brežic. Pred enim tednom je nenadno nevarno zbolel in takoj ni bilo nobenega dvoma, da bo bolezen končala s smrtjo. Rajni župnik je bil izredno plemenita duša, jako pobožen in izobražen duhovnik, ki je umel tudi spretno sukati pisateljsko pero. Bil je nekaj časa tudi urednik nabožnega mesečnika »Glasnik Presv. Srca Jezusovega«. Povsod, kjer je služboval, si je pridobil zaupanje in naklonenost svojih faranov. Živo bodo žalovali za svojim dušnim pastirjem zlasti Brežičani, kjer je služboval zadnjih deset let.

Župnik Martin Jurhar se je rodil 11. novembra 1880 v Mariji Reki, v mašnika je bil posvečen v Mariboru 27. julija 1906. Kaplanoval je v Rečici in Konjicah. Leta 1916 je prišel za vikarja v Celje, od tam pa leta 1918, za spirituala v mariborsko bogoslovje, kjer je ostal do 1. januarja 1924, ko je postal mestni župnik v Brežicah.

Pogreb blagega pokojnika bo v petek popoldne iz mrtvišnice drž. bolnišnice. Ura bo določena pozneje. R. I. P.

Socialni teden v Franciji

Nice, 23. julija 1934.

Danes je bil lukaj otvorjen 26. francoski socialni teden, ki spada med največje socialno ideološke prireditve ne samo v Franciji, ampak na svetu. Zbralo se je veliko število učiteljev in učencev iz vseh krajev Evrope, kajti vprašanje, ki ga letos obravnavajo na tem velikem socialnem tednu, je, sodobno in pereče. »Družabni red in vzgoja«, to je predmet, ki ga je izbral vrhovni odbor Socialnega tedna, ki ga še vedno vodi stari socialni pionir Francije lileki profesor Duttoit, in ga bodo vsestransko osvetlili najbolj odlični predavatelji in socialni strokovnjaki. Tečaj se je začel s pontifikalno mašo niskega škofa in velikega sociologa msgr. Remonda, nakar je imel g. Duttoit otvoritveno predavanje o družabnem redu in o vzgoji mladine, ki mora biti usmerjena tako, da bo gradila družabni red, ki ga predlaga človeštvu krščanstvo.

Varšava, 25. julija. AA. Iz Lvova poročajo, da je danes na ulici neki neznanec dvakrat ustrelil iz revolverja v ravnatelja maloruske gimnazije,

Prava kultura proti hitlerjevskemu poganstvu

Svarilni glas nemških škofov

„Škofje ne smejo molčati!“ - „Naš poklic je, da svarimo“

Vatikansko mesto, 25. julija. E. Dunajeka »Reichspost« je priobčila iz Berlina vest, da so pogajanja med nemško vlado in med predstavniki katoliških škofov Nemčije za izvedbo nekaterih špornih točk konkordata, končana. Sklepi bodo predloženi Vatikanu in vsem katoliškim škofom v Nemčiji. Avstrijski list pripoveduje, da namerava nemška vlada dati zelo važno izjavo o jamstvih, a katerimi bo zaščitila pravice katoličanov. Ker so bila berlinska pogajanja obvezna, ima Vatikan vso možnost, da v polni neodvisnosti prouči vse predloge in sklepe in morda celo zahteva, da se pogajanja nadaljujejo neposredno med Berlinom in med Vatikanom samim. »Reichspost« trdi: končno, da ima iz verodostojnega vira poročila, da so se zastopniki nemške vlade pri pogajanjih s škofi večkrat izrazili, da je položaj Nemčije zelo resen in težak, predvsem z ozirom na plebiscit v Posaarju, in da hoče nemška vlada na vsak način ustvariti vse pogoje za verski mir v državi.

Nemški škofi so na škofovski konferenci v Fuldi, ko so obravnavali težak položaj katoliške cerkve v Nemčiji, sestavili pastirsko pismo na nemške katoličane, katero bi se bilo imelo prebrati 1. julija z vseh nemških prižnic. Ker pa škofje niso hoteli otežiti položaja, so privolili v to, da naj se pismo ne prebere s prižnic, ampak samo pošlje duhovnikom v zasebno uporabo. Toda po 30. juniju, ko so ob zahtju Röhmove revolte padle tudi nedolžne žrtve s katoliške strani, je položaj postal popolnoma drugačen. Ako se med nemško državo in Vatikanom ne bo dosegel glade konkordata sporazum, je zelo verjetno, da bodo škofje pustili pastirsko pismo prebrati s prižnic. V izmenjavah je to pastirsko pismo že objavljeno in ima približno sledečo vsebino:

Škofje slovesno protestiramo zoper razširjanje novih poganskih zmot v Nemčiji. Tako početje je popolnoma v nasprotju z izjavami državne vlade in njenega voditelja. Ako avtoriteta države ne bo slonela več na avtoriteto enega samega Boga, ki zahteva pokorščino do države in njenih zakonov zaradi vesti, bo padla tudi avtoriteta države. V tem slučaju bo državna oblast postala

despotija, ki je ne bo nihče dolgo prenašal

Država se bo razdelila v hinavske sužnje in prikriti revolucionarje in odprla se bodo vrata uporu in anarhiji. Sprito tega škofje ne smejo molčati. To tem manj, ker se novi poganski nauki zavijajo v dvoumne besede, ki se zdijo lepe, so pa v resnici strup za krščanstvo in za vsako urejeno družbo. Po časopisih, brošurah, učnih in drugih knjigah ter s pomočjo karikature se zasramuje Cerkev, duhovščina in krščanstvo, se žali Kristus in neskončno Veličastvo božje. Škofje ne smejo molčati, če se razširja in priporoča ter siloma uvaja učna knjiga, ki postavlja za podlago države poganstvo. Naš poklic je, da vernike pred tem svarimo in jim povemo, da je smrtni greh take knjige čitati, in da se k temu ne sme dahi nihče prišiliti, naj ga slane to tudi žrtve življenja. Obnemem pa se

zatira katoliški tisk

ki nima več svobode, da bi velika vprašanja česa in življenja, obravnaval s stališča katoliške vere in morale. Oskrunja se nadalje nedelja, ker se prireajo obhodi, ne da bi se mogla mladina udeležiti službe božje in ne da bi se mogla domna vzgajati v krščanski pobožnosti in čednosti. Katoliški organizaciji se otežuje delovanje in službi Cerkev in države. Preganja se tudi katoliška mladina, čeprav ne stori ničesar drugega, kakor da javno izpoveduje svojo vero v Kristusa in svojo zvestobo krščanskim moralnim načelom, ki so državni najbolj v prid.

Evropa izumira

Posneto iz objav statističnega urada Zveze narodov

Pravkar je izšel Statistični letopis Zveze narodov za 1933—1934, ki prinaša najnoveše statistične podatke tudi o gibanju prebivalstva na svetu.

Skupno ceni letopis število prebivalstva na svetu dne 31. decembra 1932 na 2.041.600.000, do čim je bila cenitev za 21. december 1931 samo 2.024.500.000. Toda ta statistika ne temelji povsod na zanesljivih podatkih. Predvsem so nekateri predeli v Afriki, kjer se ni bilo ljudskega štetja, največja neznanka pa je prebivalstvo Kitajske. To cenijo nekateri viri, katere prevzema tudi letopis, na 450.000.000. Če bi bila ta cenitev v veliki meri napačna, potem bi bile tudi končne številke za ves svet drugačne.

Toda najzanimivejši so vsekakor podatki o gibanju prebivalstva, ki jih prinaša letopis za celo vrsto držav leta 1933. Te številke nam kažejo, da v večini držav število rojstev pada ne samo absolutno, ampak tudi relativno. V celi vrsti držav je število rojstev doseglo minimum.

Z vso Evropo računa letopis, da je znašalo lani število rojstev 7.920.000, toda še pred 9 leti je bilo število rojstev za 1 milijon večje kot sedaj. V teh podatkih ni vpoštavana sovjetska Rusija, za katero so zadnji podatki objavljeni za leto 1927, za kasnejša leta pa le delni rezultati. Leta 1927 je znašalo število rojstev v Rusiji 13.556.000, istočasno pa v ostali Evropi 8.577.000. Toda kakšno je bilo število prebivalstva Rusije. Po ljudskem štetju iz leta 1926 je imela vsa Rusija 147 milijonov prebivalcev, vsa Evropa brez Rusije pa okoli 500 milijonov. To je dokaz, kako propada Evropa.

Da se omogoči točna primerjava, so podani tudi relativni podatki za posamezne države, t. j. koliko rojstev in smrtnih slučajev odpade na 100 prebivalcev. Za leto 1933 so objavljeni podatki za te države, katere smo razvrstili po vrstnem redu višine odstotka (v primerjavo so navedeni tudi podatki za leto 1932).

	Rojstva		smrti	
	1932	1933	1932	1933
Romunija	35.9	32.0	21.7	18.7
Portugal	29.9	29.0	17.1	17.2
Bolgarija	31.3	28.0	16.2	
Grčija	28.5		18.0	
Španija	28.1	27.6	16.3	16.0
Poljska	28.8	26.5	15.0	14.2
Litva	27.2	25.5	15.2	13.4
Italija	23.8	23.5	14.6	13.5
Madžarska	23.4	21.6	17.8	14.7
Holandija	22.0	22.8	9.0	8.8
Češkoslovaška	21.0	19.2	14.1	14.7
Finska	19.8		13.3	
Irska	18.9	19.2	14.4	13.6
Latvijska	19.4	17.5	13.6	13.5
Danska	18.0	17.3	11.0	10.6

Ne pustimo, da bi se uničevalo krščansko življenje našega naroda

Pravijo, da so dogme človeško delo in izmišljotina. Mi vam pa pravimo, da so to resnice, ki jih je sam Bog objavil. Slišali ste tudi, da človek, če obleče uniformo, ni več ne katolik, ne protestant. Mi, vaši škofje, pa vam pravimo, da je pač treba spoštovati tovarisa, naj je tega ali onega verskega prepričanja, da pa moje lastno versko prepričanje nikakor ni suknja, ki jo oblečem ali slečem, kadar se mi zljubi. Vera je duša naše duše, je sveta dolžnost v vseh časih in urah in je edini najgloblji vir moči za zvesto izpolnjevanje stanovske in državne službe. Pravijo vam tudi, da se lahko živi brez vere v Kristusa, mi, vaši škofje, pa vam pravimo, da ni prave vere brez vere v Sinu božjega, ki nam je razodel to resnico od svojega Očeta.

Čudno moralo

uče novi nemški pagani. Pravijo, da je npravnstveno to, kar narodu koristi. Npravnstveno je to, kar odgovarja zahtevam, namenom in blaginji plemena. Mi vaši škofje, pa vam pravimo: Npravnstveno je le to, kar odgovarja volji in zakonom božjim, ki so ali zapisani kot naravno pravo na tablah v človeškem srcu ali pa v knjigah božjega razodetja ali pa se proglašajo pe cerkvenem učenstvu. Le taka morala je vir blagoslova za narod. Kdor se drži 4. in 6. božje zapovedi, ta bo ohranil svojo družino zdravo. Zvestoba do 5. 7. in 8. božje zapovedi pa postavlja javno življenje naroda pod blagoslov bratovske ljubezni, pravičnosti in resnice. Zvestoba do zakonskih postav cerkve bo ustavila počasne izumiranje naroda in bo našo kraj ohranila bolj čisto, nego zakoni tako zvane evgenike.

Pravijo vam tudi, da je krščanstvo nesreča za germanski narod in da je pokvarilo nemško kri. Mi, vaši škofje, pa vam pravimo, da je bilo krščanstvo največji dar nebes za Germane. Krščanstvo je požlahtnilo in oplenitilo juansko naravo naših prednikov in je šele naš narod usposobil, da je ustvaril tisto krščansko germansko kulturo, ki je dolgo prednjačila vsem evropskim narodom in vodila njihovo življenje. Kakor hitro bi nemški narod krščanstvo zavrgel,

bi si sam izkopal svoj grob

in se odpovedal vsaki kulturni bodočnosti. Brez krščanstva bi bili ostali barbari in brez krščanstva bi zopet v barbarstvo padli. Če tako učimo.

ni to nobena politika

»Ni politika, če vero v Boga oznanjamo in proglašamo za temelj vsakega reda na zemlji. Ni politika, če pričamo o Kristusu kot Odrašeniku sveta. Ni politika, če branimo večne npravnstvene zakone človeštva, svetih 10 božjih zapovedi in od od Boga hoteni pravni red. Ni politika, če zavračamo napačni pojem poganstva o časti in če klčemo, da je dvoboj prepovedan. Ni politika, če se iz krščanskega bratoljubja zavzemamo za tiste, ki so brez lastne osebnosti krivde po prevratu razmer, prišli v stisko in če so bili obrekovani. Ni politika, če zahtevamo posebno za mladino možnost resnično krščanske izobrazbe in vzgoje. Vse, kar zahtevamo je

Kar pa zavračamo in obsojamo, to je nove pagansko mišljenje, ki hoče prelomiti 1000 letno zgodovino našega naroda in ogroža našo bodočnost. Mi storimo samo svojo dolžnost, če ščitimo versko dedščino svojih prednikov. Mi smo poklicani, da branimo krščansko vero kot temelj vsake resnične avtoritete in vsakega vodstva in če krščansko npravnstvo smatramo za najsiurnejše jamstvo srečnega občestvenega življenja nemškega ljudstva.

Posaarje	18.2	17.2	9.8
Belgija	17.7	16.5	13.2
Švica	16.7	16.4	12.1
Francija	17.3	16.3	15.8
Estonska	17.6	16.2	14.8
Avstrija	15.2		13.9
Norveška	16.3	14.9	10.7
Anglija	15.8	14.9	12.3
Nemčija	15.1	14.7	10.8
Švedska	14.5	13.7	11.6

Za našo državo nismo navedli podatkov v tabeli, ker se zadnji objavljeni podatki nanašajo na leto 1931. Relativno število rojstev je znašalo tedaj 33.6, smrtnih slučajev pa 19.8. Tako smo bili v letu 1931 na prvem mestu pred Romunijo, ki je imela tedaj samo 33.3 rojstev na 1000 prebivalcev. V umrljivosti je bila pred nami na prvem mestu Romunija z 20.8 leta 1931. Gotovo bodo tudi pri nas statistični podatki za kasnejša leta pokazali podobno sliko nazadovanja.

Na zadnjem mestu je Švedska, ki izkazuje samo še 13.7 rojstev na 1000 prebivalcev, toda vpoštovati je treba, da je v onih državah, kjer je število rojstev tudi število smrtnih slučajev relativno slabše kot v drugih z velikim številom rojstev. To so stare kapitalistične države, v katerih so pa tudi zdravstvene prilike urejene boljše kot v drugih malih državah, kjer je umrljivost velika. Zanimivo pa je, da je umrljivost najmanjša v Nizozemski in te nizke številke ne pozna nobena druga statistika. To je dokaz, da so Holanci ostali razmeroma zdrav narod kljub svoji visoki kulturi. Za Holandijo pride z najmanjšo umrljivostjo na vrsto Posaarje s pretežno delavskim prebivalstvom, nato pa šele Norveška in Danska.

Poučna je tudi primerjalna tabela glede umrljivosti otrok. Ta statistika obsega smrtne slučaje med otroci do 1 leta, preračunano na 1000 živih novorojencev. Navajamo podatke za 1933 (kjer teh podatkov ni, smo navedli v oklepajih podatke za zadnje leto, za katero imamo statistiko): Malta 257, Romunija 174, Jugoslavija (165), Bolgarija (146), Portugalska 146, Madžarska 139, Grčija (129), Poljska 128, CSR 127, Litva 121, Italija (113), Španija 112, Avstrija (106), Estonska (96), Posaarje (96), Luksemburg 88, Belgija (87), Švica 81, Sev. Irska 79, Latvija 77, Nemčija 76, Francija 75, Danska (72), Finska (71), Vel. Britanija 66, Irska 65, sama Anglija z Walesom 63, Švedska 48, Norveška 47, Islandija (45) in na zadnjem mestu Holandija 44. Podatki so kaj značilni in so v nemali meri nekakšno merilo za kulturni razvoj narodov.

Bukarešta, 25. julija. AA. V Bakuju je nastal silen požar. Ker manjka vode, se ogenj s strahovito nagljo širi. Gasilci in vojsko se trudijo, da bi ga omejili, a le z malo uspeha. Škoda je že zdaj veličanska.